

VERSLAG VAN HET 23STE COLLOQUIUM VAN DE INTERNATIONAL REYNARD SOCIETY IN PRAAG

11 tot en met 14 juli 2019

HANS RIJNS

We kwamen weer overal vandaan om na twee jaar (de laatste keer was in 2017 in Reading) elkaar op de hoogte te brengen van onze laatste bevindingen. Onder de deelnemers bevinden zich liefhebbers van fabels, boerden en de dierenepiek uit heel Europa, maar ook uit Israël, Japan, Amerika en ja zelfs uit Melbourne (22 uur vliegen!). In totaal waren 48 lezingen aangekondigd, waarvan er een op de laatste dag niet doorging omdat de spreker niet was komen opdagen. Naast de sprekers waren er vijftien toehoorders.

Het 23ste colloquium vindt plaats in de Karelsuniversiteit (*Univerzita Karlova v Praze*) in Praag. Het is een van de oudste universiteiten van Europa en van de wereld (opgericht in 1348). Wij waren daar drie dagen te gast in de faculteit Filosofie aan het Jan Palachplein (*Náměstí Jana Palacha*) (afb. 1.). Het plein is vernoemd naar de Tsjecho-Slowaakse student die zichzelf op 16 januari 1969 in Praag in brand stak uit protest tegen de bezetting van Tsjecho-Slowakije door de Warschaupacttroepen als antwoord op de Praagse Lente van 1968 en vanwege het gebrek aan democratie in zijn land.

De locatie is prachtig. De faculteit ligt aan de rechteroever van de Moldau. Vanuit een van de twee collegezalen die voor de lezingen worden gebruikt, hebben wij een prachtig uitzicht, niet alleen over de Moldau en de beroemde Karelsbrug (*Karlův most*) maar ook op de Burcht van Praag (*Pražský hrad*).

Het colloquium wordt geopend door de decaan van de faculteit. Hij heet ons welkom en zegt er trots op te zijn dat de International Reynard Society (IRS) voor het eerst naar Centraal-Europa gekomen is en wel naar de faculteit Filosofie, waar talrijke studierichtingen gewijd zijn aan de middeleeuwen. Hij hoopt dat dit colloquium inspiratie zal opleveren en een nieuwe start is voor verder onderzoek.

De zittende voorzitter van de IRS, Richard Trachsler, werkzaam aan de Universiteit van Zürich, neemt hierna het woord. Ook hij verheugt zich erop

dat de IRS Praag heeft gekozen voor het tweejaarlijkse colloquium. In zijn toespraak noemt hij een aantal steden op waarin in het afgelopen decennium de colloquia gehouden zijn. Hij dankt de organisatoren voor de voorbereidingen en de gastvrijheid.

De openingslezing wordt gehouden door Martin Nejedlý, professor aan de Universiteit van Praag. In zijn lezing bespreekt hij de rijke Reynaerttraditie in Bohemen, het westelijke deel van Tsjechië, beginnende bij de *Chronica Boemorum* (circa 1125) tot de moderne editie over de historie van de vos van Josef Lada uit 1937. Een onvermoede rijke traditie, die heel wat parallellen vertoont met de matière renardienne in de Nederlanden.

Na deze inleiding starten de lezingen. In twee collegezalen worden in drie dagen parallel aan elkaar 47 lezingen gehouden over de meest uiteenlopende zaken. Je moet dus kiezen naar welke lezing je wilt gaan. De organisatoren hadden van tevoren drie thema's aangereikt: het dier als een politieke figuur, dieren in het bos (zowel literair als iconografisch) en grenzen tussen mens en dier. Niet elke deelnemer had zich door deze thema's laten inspireren. Voor een overzicht van het gehele programma – het wordt te veel om het hier op te noemen – verwijs ik graag naar *Reinardus 31* (2019), waarin naar verwachting het hele programma wordt afgedrukt plus een aantal artikelen over de thema's die de sprekers behandeld hebben.

Diverse leden van het Reynaertgenootschap, Rik van Daele, Baudouin van den Abeele, Paul Wackers en ondergetekende houden een lezing. Rik van Daele laat de toehoorders weten dat Reynaert nog springlevend is in het zoete Waasland. Hij behandelt het megaproject 'Vossen' van de Phoebus Foundation in 2018 in en rond de Waaslandhaven. Baudouin van den Abeele bespreekt de jacht in het bos ('Venator in silva') waarmee hij samen met mij een van de weinigen is die het thema 'Dieren in het bos' als inspiratiebron gebruikt. Opmerkelijk is dat hij de lezing in het Frans houdt, maar dat de PowerPoint met een groot aantal illustraties Engels ondertiteld is, een prima hulpmiddel voor wie de Franse taal niet goed of helemaal niet beheerst. Paul Wackers houdt de slotlezing van het colloquium over de Nederlandse Reynaerttraditie in nationaal en internationaal perspectief. *Reinaerts historie*, zo laat hij het gehoor tijdens deze plenaire lezing weten, ligt ten grondslag aan de laatmiddeleeuwse Reynaerttraditie in Europa. Hij toont dit aan met een uitgebreid overzicht van sinds de twaalfde eeuw (*Ysengrimus*) verschenen handschriften, en verder incunabelen, drukwerken en secundaire studies, waaronder *Stemmen op schrift* van Frits van Oostrom (2006). Een indrukwekkend overzicht van de

Afb. 1.

Afb. 2.

Afb. 3.

Foto's: Hans Rijns

Reynaertraditie in Europa. Zelf houd ik een lezing over de bossen in de fabels van Esopus, de *Twispraec* en de dierenepiek met als conclusie dat onze Willem de enige was die het bos als obscure plek literair uitdiept. (De lezing wordt op p. 52 in dit jaarboek opgenomen.) Niet onvermeld mag de bijdrage van Irmgard Fuchs blijven over de 'Formen der Machtsausübung in *Reineke Fuchs, Van den vos Reynaerde und Reinaerts historie*'.

De lezingen waren uiteenlopend van kwaliteit. Sommige sprekers hadden zich goed voorbereid, ondersteunden hun lezingen met illustraties (Power-Point) en hand-outs, andere sprekers daarentegen ratelden hun lezing af zonder visuele ondersteuning en hielden zich niet aan de twintig minuten spreek-tijd, waardoor het stellen van vragen en discussie vervielen. Het is verheugend dat steeds meer deelnemers het belang van visuele ondersteuning inzien. Niet iedereen is immers een wandelend talenwonder en de *lingua franca* (het Engels) voor internationale congressen is nog steeds niet doorgedrongen tot de IRS. Toch valt er veel te genieten en te leren. Vooral in de pauzes vindt onderlinge uitwisseling plaats, en dat is toch een van de doelstellingen van de IRS.

De twee excursies waren zeer interessant en verzorgd. De eerste excursie op vrijdag ging naar de bibliotheek van het Strahovklooster (*Strahovský klášter*). Dit klooster dateert van 1140 en is daarmee het oudste klooster van de premonstratenzers oftewel de norbertijnen in Tsjechië. De bibliotheek bestaat uit twee delen. De barokke theologische hal (*Teologický sál*, 1671-1674) en de filosofische hal (*Filosofický sál*, 1794). In totaal bevat de bibliotheek circa 280.000 titels waarvan 3000 handschriften en 1500 incunabelen. Het oudste handschrift is het *Nieuwe Testament* uit 860. Beide ruimtes zijn voorzien van prachtige fresco's. Een medewerker geeft een rondleiding en toont ons enkele topstukken uit de collectie (afb. 2 en 3).

De tweede excursie is op zondag naar Kutná Hora, in het Duits: *Kuttenberg*. De naam is terug te voeren naar de legende dat de monniken hier vroeger het zilver dat ze vonden onder hun 'Kutte' (Duits voor monnikspij) verstopten. De stad ligt circa 70 km ten oosten van Praag, vandaar dat de tocht per touringcar wordt ondernomen. Kutná Hora werd in de twaalfde eeuw gesticht als mijnbouwnederzetting vanwege de rijke zilvervoorraden die hier voorhanden waren. De zilverbijlen liepen zelfs onder de stad door. De stad groeide erg snel en bij het begin van de Hussitische oorlogen in 1419 was Kutná Hora na Praag de belangrijkste stad van Bohemen. Aan het einde van de zestiende eeuw waren de mijnen uitgeput, wat het einde van de bloei betekende.

Een stadswandeling wordt ondernomen in twee groepen onder leiding van een Franstalige en een Engelstalige gids. Bezocht worden onder andere de gotische Sint-Barbarakerk (*Chrám svaté Barbory*), het Italiaanse hof (*Vlassk'ý dvur*) en het lange brede wandelpad *Barborská* dat ons langs het jezuïetencollege voert. Het pad is voorzien van prachtige beelden en biedt een fantastisch uitzicht over een deel van Kutná Hora en de omgeving. In het Italiaanse hof is een tentoonstelling gewijd aan de muntslag van zilvergeld. Een rondleider demonstreert ons hoe middeleeuwse munten werden geslagen. De rondleiding wordt afgesloten in een restaurant waar ons een warme lunch wordt aangeboden met zware Tsjechische kost, het traditionele voedsel dat volgens de gidsen in de middeleeuwen op het platteland gegeten werd.

Vermeldenswaard is ook het traditionele diner, in het programmaboekje aangeduid als 'het banquet' dat na de rondleiding in de bibliotheek van het Strahovklooster plaatsvindt in een restaurant vlakbij. Het banket bestaat uit een buffet met heerlijke gerechten en een heus aan het spit gebraden varken dat onder ooh's en aah's op een houten brancard wordt binnengebracht.

De plenaire slotbijeenkomst onder voorzitterschap van Richard Trachsler vindt plaats in de grote collegezaal. Hij spreekt over de geschiedenis en de doelstellingen van de IRS. Daarna neemt hij een minuut stilte in acht ter nagedachtenis aan Michel Salvat, een trouw lid van de IRS, die onder anderen samen met Gabriel Bianciotto de handelingen van het vierde colloquium van de IRS in Evreux in 1981 publiceerde.

Hierna neemt Paul Wackers het woord om namens professor Remco Sleiderink van de Universiteit Antwerpen aan de vergadering voor te stellen het colloquium in 2021 in Antwerpen te organiseren. Een groep van onderzoekers is bereid een hecht team te vormen om de bijeenkomst in goede banen te leiden. Antwerpen ligt vlak bij het land van Reynaert. Omdat er in de herfst van 2021 een tentoonstelling georganiseerd wordt die prima bij de onderwerpen van het colloquium past, is de idee om het colloquium in oktober te houden. Voor sommige deelnemers zal dit een probleem zijn vanwege het academisch jaar dat dan op gang komt, anderen kunnen dan juist weer wel. Ook in het verleden vond de bijeenkomst soms in de herfst plaats. Richard Trachsler pleit voor Antwerpen 2021. De vergadering stemt daarmee in. Hij vraagt wie het colloquium in 2023 wil organiseren of er op z'n minst over wil nadenken. Daarna geeft hij Diane Heath (Cambridge) het woord over het project 'Medieval animals', een verzameling lemma's over middeleeuwse dieren voor studenten en ander geïnteresseerden. Baudouin van den Abeele brengt het project 'Animaliter' onder

de aandacht en roept op om bijdragen te leveren aan deze alfabetisch geordende encyclopedie over dieren in de middeleeuwse literatuur. Daarna wordt nog het een en ander over het publiceren van artikelen in *Reinardus* 31 (2019) besproken en sluit Richard Trachsler de vergadering af, maar niet nadat hij de organisatoren en hun medewerkers onder groot applaus bedankt.

Het colloquium zit er weer op. Het was een prima bijeenkomst in de prachtige ambiance van Praag met niets dan lof voor de medewerkers van de universiteit die alles in het werk stelden om de deelnemers te helpen en het naar hun zin te maken.

Met dank aan Irmgard Fuchs die de voornamelijk in het Frans gevoerde slotbespreking voor mij samenvatte.